

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

שם השיעור מדוע מקדש ולא משכן? הבית השלישי אל מול קודמיו

שם המרצה (כתובת דוא"ל) - יואל בן-נון yoelbinnun@gmail.com

הלכות בית הבחירה פרק א

מצות עשה לעשות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלוש פעמים בשנה-- שנאמר "ועשו א (שמות כה, ח) "לי, מקדש

(דברים יב, ט) וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו, והיה לפי שעה-- שנאמר "כי לא באתם, עד עתה..." ;

כיון שנכנסו לארץ, העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה, ובנו שם בית של אבנים; ופרסו יריעות המשכן עליו, ולא הייתה שם תקרה. ושלש מאות ותשע ושישים שנה, עמד מקדש שילה. וכשמת עלי, חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש; וכשמת שמואל, חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש. ומגבעון באו לבית העולמים. וימי נוב וגבעון, שבע וחמישים שנה.

כיון שנבנה המקדש בירושלים-- נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה', ולהקריב בהן קרבן; ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד, ובהר המוריה שבה-- שנאמר "ויאמר דוד-- זה הוא, בית ה' הא-לוהים; וזה (דברי הימים א כב, א) "מזבח לעולה, לישראל..." .

(תהילים קלב, יד) "ואומר "זאת מנוחתי, עדי עד..." .

בניין שבנה שלמה, כבר מפורש במלכים; וכן בנין העתיד ליבנות-- אף על פי שהוא כתוב ביחזקאל, אינו מפורש ומבואר. ואנשי בית שני-- כשבנו בימי עזרא-- בנוהו כבנין שלמה, ומעין דברים המפורשים ביחזקאל.

ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית: עושין בו קודש, וקודש הקודשים, ויהיה לפני הקודש מקום אחד והוא הנקרא אולם; ושלושתן נקראין היכל. ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל, רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו

במדבר;. וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אוהל מועד, הוא הנקרא עזרה. והכול נקרא מקדש.

הלכות בית הבחירה פרק ד

א אבן היתה בקודש הקודשים במערבו, ועליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרון. ובעת שבנה שלמה את הבית, וידע שסופו ליחרב, בנה מקום לגנוז בו הארון למטה, במטמוניות עמוקות ועקלקלות; ויאשיהו המלך ציוה וגנזו במקום שבנה שלמה, שנאמר "ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה', תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל-- אין לכם משא, בכתף; עתה, עבדו את ה' א-לוהיכם " דברי הימים ב לה, ג.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

הלכות בית הבחירה פרק ו

י' אין מוסיפין על העיר, או על העזרות-- אלא על פי מלך, ועל פי נביא, ובאורים ותומים, ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים: שנאמר "ככול, אשר אני מראה אותך . . . וכן, תעשו" **שמות כה, ט** - לדורות; ומשה רבנו, מלך היה. יג' כל מקום שלא נעשה בכל אלו, וכסדר הזה-- לא נתקדש קידוש גמור. וזה שעשה עזרא שתי תודות, זכר הוא שעשה; ולא במעשיו נתקדש המקום, שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים. ובמה נתקדשה: בקדושה ראשונה שקידשה שלמה--שהוא קידשה העזרה וירושלים לשעתה, וקידשה אותן לעתיד לבוא. יד' לפיכך מקריבין הקרבנות כולן, אף על פי שאין שם בית בנוי; ואוכלין קודשי קודשים בכל העזרה, אף על פי שהיא חרבה ואינה מוקפת במחיצה; ואוכלין קודשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים, אף על פי שאין שם חומה: שקדושה הראשונה קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא. טו' ולמה אני אומר במקדש וירושלים, שקדושה ראשונה קידשתן לעתיד לבוא, ובקדושת שאר ארץ ישראל לעניין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן, לא קידשה לעתיד לבוא: לפי שקדושת המקדש וירושלים-- מפני השכינה, ושכינה אינה בטילה. והרי הוא אומר "והשימותי את מקדשיכם" **ויקרא כו, לא**; ואמרו חכמים, אף על פי ששוממין, בקדושתן הן עומדים.

טז אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות, אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים; וכיון שנלקחה הארץ מידיהם-- בטל הכיבוש ונפטרה מן התורה מן המעשרות ומן השביעית, שהרי אינה ארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקידשה, לא קידשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה; ולפיכך כל מקום שהחזיקו בו עולי בבל, ונתקדש בקדושת עזרא השנייה-- הרי הוא מקודש היום, ואף על פי שנלקחה הארץ ממנו, וחייב בשביעית ובמעשרות, על הדרך שביארנו בהלכות תרומה.

[השגת הראב"ד]: בקדושה ראשונה שקדשה שלמה

אמר אברהם: סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו - ובכמה מקומות במשנה 'אם אין מקדש ירקב', ובגמ' אמרו דנפול מחיצות, אלמא למאן דאמר: 'קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא', לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר ארץ ישראל, ולא עוד אלא שאני אומר, שאפילו לרבי יוסי, דאמר: 'קדושה שניה קדשה לעתיד לבוא, לא אמר אלא לשאר ארץ ישראל, אבל לירושלים ולמקדש לא אמר, לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד י"י לעולם - כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו - לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת.

שו"ת חת"ם סופר יורה דעה סוף סימן רל"ו

... ובהדי שותא, מאז הי' צריך לי עיון, למאן דאמר: 'ארון גלה לבבל', אם כן, למאן דאמר: קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא, ואף מקום מקדש וכדעת הראב"ד... אם כן מנא לן בבית שני לבנות בית המקדש בלי ארון וכרובים, בלאו הכי יש לתמוה על כמה שינוי' בכלים ובבנין, ממשכן ומזבח של משה רבנו ע"ה, וגם בנין בית שני שנוי' מהראשון, ובנין שעתידי בנבואת יחזקאל שנוי מכל הנ"ל, אע"ג [שכתוב] 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל' [כלומר] על פי נביא, מכל מקום, הא 'אין נביא רשאי לחדש דבר אלא לשעה', לא לקיום - והי' נראה לי, דהיינו דכתיב: 'ככל אשר אני מראה אותך, את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו', פירש", 'לדורות', והוא מש"ס פרק ב' דשבועות, ועיין רמב"ן שהקשה, ולפי עניות דעתי, דקאי (=הסוף) אהתחלת הקרא (=על התחלת הפסוק): 'ככל אשר אני מראה אותך' עתה, כן תעשו לדורות, על פי אשר אני מראה, בכל בנין ובנין אראה איך יעשה, זה משונה מזה, אם כן, הרי העיד הקב"ה מתחלה, שישכיל בכתב, מידו לנביאיו, ואין כאן דבר שחידשו נביאיו נגד דין תורה ...